

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060108

DOM
2018-12-21
Stockholm

Mål nr
P 10684-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-11-01 i mål nr P 2817-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. H B
2. R B
3. S J
4. Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening, 802011-1897

Motpart

Stockholms kommun, 105 35 Stockholm

SAKEN

Detaljplan för fastigheten Väbeln 3 i stadsdelen Ladugårdsgärdet i Stockholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår yrkandena om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen och om syn.
2. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen länsstyrelsens avvisningsbeslut såvitt avser Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförenings överklagande av beslutet att anta detaljplanen.
3. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 1422393

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

H B, R B och **S J** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen. **H B** och **R B** har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla syn på platsen.

Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening (föreningen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva dels länsstyrelsens beslut att avvisa föreningens överklagande, dels kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen. Föreningen har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen i frågan om föreningens klagorätt.

Stockholms kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

H B och **R B** har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden:

Detaljplanens genomförande kommer att påverka spridningsvägar och natur i nationalstadsparken på ett negativt sätt. Den spridningsanalys som har genomförts är inte fullgod, eftersom den i princip bara har baserats på eklevande insekter med koncentration mot ekmiljöer. Inga andra djur, insekter, fåglar eller växter finns med i analysen. Exempelvis anges att nunneörten finns i området men att området inte misstänks vara lokal för mnemosynefjärilen. Ingen egentlig mark- eller artinventering med spridningsanalys har utförts. En stor del av naturmarken norr om dagens studenthus kommer påverkas av byggnationen.

Detaljplanens påverkan genom skuggning har heller inte utretts. Att träden i slänten mot Lidingövägen kommer att påverkas har konstaterats i landskapsbildsanalysen. De träd som på sikt hade kunnat utveckla höga naturvärden för exempelvis vedlevande svampar och insekter kommer inte att kunna göra detta i samma grad om detaljplanen

genomförs. Eftersom någon markinventering inte har gjorts går det dock inte att avgöra hur stor påverkan skuggningen från de 10–12 våningar höga byggnaderna kommer att ge.

Det går inte att kompensera ianspråktagandet av oexploaterad naturmark genom att återställa bebyggd mark som kommunen påstår. Utredningen har heller inte tagit hänsyn till att minst 400 nya boende i husen kommer att öka den mänskliga aktiviteten avsevärt i området. Enbart det ökade antalet cyklar kommer att kräva cirka 1 000 m² hårdgjord parkeringsyta. Man har inte heller beaktat det ökade slitaget på grönområden och naturmarker. De ifrågasätter att byggnationerna ska kunna utföras utan betydande påverkan på naturmarken som inte ska bebyggas. På Väbeln 2, som också har naturmark skyddad i detaljplanen, blev resultatet en anlagd grusgång och gräsmatta ovanpå schaktmassor.

I det nu aktuella området måste man eventuellt sätta upp bullerplank mot Lidingövägen. Det är oklart hur dessa skulle komma att påverka naturmarken och spridningsvägarna. En beskrivning av hur naturmarken ska kunna bevaras under byggprocessen saknas. Även den kumulativa miljöeffekten av projektet tillsammans med andra utförda, pågående och planerade projekt i närområdet måste utredas. Detaljplanen måste anses ha en betydande miljöpåverkan och det utlöser krav på att en miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram.

S J har anfört i huvudsak följande:

Detaljplanen för grannfastigheten, Väbeln 2, har varit gällande sedan september 2015. Den nya byggnaden är uppförd och de boende har flyttat in. I planbeskrivningen angavs att byggnaden skulle placeras på redan hårdgjord yta och inte inkräkta på naturmark. Under byggtiden jämnades dock all naturmark mellan parkeringsplatsen och Lidingövägen med marken. Den naturmark som skulle bevaras består numera av en anlagd gräsmatta. Det kan antas att samma sak kommer att hända med naturmarken på Väbeln 3. De kompensationsåtgärder som skulle utföras på Väbeln 2 har inte utförts, endast en mindre veddepå finns upplagd och någon mulmholk har inte uppförts. Det framgår inte klart av planbeskrivningen för Väbeln 3 hur man avser att

stärka spridningsvägarna och beskrivningen saknar uppgifter om hur det ska skötas i framtiden och av vem. Det avsnitt i planbeskrivningen som avser nationalstadsparken och den spridningsanalys som genomförts har svepande formuleringar och är otillräckliga.

Så som de tre studenthusen ser ut idag ger de hjälpligt ett intryck av att ingå i terrasseringen av husen på Gärdeshöjden. Med en påbyggnad både uppåt och ut mot Lidingövägen kommer intrycket av byggnaderna att förändras drastiskt. Det finns inga byggnader i området som är lika stora. En utökning av byggnaderna på Väbeln 3 kommer att strida mot skyddet för nationalstadsparken i 4 kap. 7 § miljöbalken både vad gäller naturmiljön och det historiska landskapet.

Föreningen har anfört i huvudsak följande:

Detaljplanens genomförande kommer att skada nationalstadsparkens viktigaste naturliga inre spridningsväg i dess getingmidja och den medför betydande negativ miljöpåverkan. En miljökonsekvensbeskrivning är alltså nödvändig. Mot den bakgrunden har föreningen rätt att överklaga beslutet att anta detaljplanen i enlighet med vad som anges i generaladvokatens förslag till avgörande den 2 juli 2009 i EU-domstolens mål C-263/08. Den omständigheten att kommunen regelmässigt bedömer att detaljplanering inte medför någon betydande miljöpåverkan och att miljökonsekvensbeskrivningar därmed inte behöver tas fram får inte leda till att det blir omöjligt för miljöföreningar att överklaga.

En utbyggnad av bebyggelsen i värdekärnan kan påverka vegetation och komma i konflikt med skyddet för nationalstadsparken. I planbeskrivningen för Väbeln 3 anges bl.a. att en god terränganpassning av bebyggelse och skogsrester har gjort att området trots sin höga exploatering fungerar som spridningszon mellan de större kärnområdena Norra och Södra Djurgården. Planområdet ingår i stadens habitatnätverk för eklevande arter och har betydelse för arternas spridning. I Gärdesbebyggelsen är de eklevande insekterna de arter som är mest relevanta att hantera beträffande det historiska landskapets naturvärden ur ett spridningsperspektiv. En spridningsanalys utfördes av Ekologigruppen år 2014 och den visar att sambandet mellan de norra och södra delarna

av nationalstadsparken troligen redan är brutet för de mest svårspridda arterna på grund av kvalitetsbrister i habitatet.

Vid planläggning av området måste det utredas om kompletterade bebyggelse kan tillkomma utan betydande skada på riksintressets värden. Den största delen av värdekärnan utgörs av oexploaterad mark bestående av en av inlandsisen formad bergsklack övervuxen av stor nunneört. Nunneörten är viktig för ekologin och den biologiska mångfalden. Kommunen har hävdade att åtgärder som plantering av ek, placering av död ved och baggholkar oftast är tillräckliga. Kommunen har dock vid tidigare fällning av ekar i området inte varaktigt genomfört sådana åtgärder.

Detaljplaneförslaget riskerar att skada natur- och kulturmiljövärdena i nationalstadsparken och en miljökonsekvensbeskrivning saknas. Det är endast åtgärder som kan innebära ett tillfälligt intrång eller skada som kan tillåtas i förhållande till skyddsbestämmelserna i 4 kap. 7 § miljöbalken. Oexploaterad mark får enligt förarbetena till miljöbalken inte tas i anspråk för ny bebyggelse eller nya anläggningar. Även om det går att göra undantag för åtgärder som utförs för ett angeläget allmänt intresse är det ändå inte tillåtet att orsaka någon bestående negativ inverkan på parkens värden. För att en åtgärd ska kunna tillåtas i en av spridningskorridorerna måste alltså områdets funktion kunna återställas.

Länsstyrelsen angav i sitt granskningsyttrande till översiktsplanen för nationalstadsparken bl.a. att den viktiga ekologiska länken förbi Gärdesbebyggelsens getingmidja ska bibehållas och helst stärkas eftersom den succesivt försvagats det senaste seklet. Eftersom det växer ett bestånd av nunneört i området är det troligt att även mnemosynefjärilen förekommer där. Högre påbyggnader på de befintliga husen, liksom utkravning och påbyggnad av förbindelsehusen, skadar parkens historiska landskap och natur- och kulturvärden. Den totala byggnadsvolymen får en skala som inte kan accepteras.

Stockholms kommun har anfört i huvudsak följande:

Eftersom genomförandet av detaljplanen inte kan antas medföra någon betydande miljöpåverkan har föreningen inte klagorätt enligt 13 kap. 6 § i den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL. Föreningen har inte heller kunnat visa på någon annan omständighet som ger den rätt att överklaga beslutet att anta detaljplanen.

Kommunens behovsbedömning i fråga om planens miljöpåverkan har gjorts med stöd av kriterierna i bilaga 4 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Bedömningen har redovisats i planbeskrivningen tillsammans med en beskrivning av förslaget miljökonsekvenser. Länsstyrelsen, andra myndigheter och allmänheten har getts tillfälle att yttra sig över kommunens ställningstagande, såväl vid samråd som vid granskning av planen. Den gjorda bedömningen har förstärkts under planarbetet genom fördjupade utredningar som tagits fram som underlag för detaljplanen. Området ligger visserligen inom riksintresset nationalstadsparken, men framtagna utredningar har visat att de grönytor som berörs till största delen består av en uppfylld slänt med vegetation som saknar värde som habitat och inte har betydelse för spridningssambanden i området. Att den allmänt förekommande nunneörten finns i en liten del av planområdet innebär inte att det kan misstänkas vara lokal för den sällsynta mnemosynefjärilen. Arten är beroende av ett naturvårdsanpassat jordbruk och återkommande röjningsinsatser.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra en utveckling av fastigheten Väbeln 3 med fler studentbostäder. Detaljplanen tillgodoser därmed ett angeläget allmänt intresse med hänsyn till den stora brist på studentbostäder som råder i Stockholm. Detaljplanen innebär att tre befintliga byggnader i ett exploaterat område kommer att byggas till och byggas på med tre våningar. Tillbyggnaden medför inte någon betydande olägenhet eller skada för H B och R B. Frågan om reflekterande fasadmateriäl kommer att prövas vid bygglov och bestäms inte i detaljplanen. Frågan om detaljplanens påverkan på naturvärdena i nationalstadsparken har prövats av regeringen i ett beslut den 12 januari 2017. I beslutet fann regeringen att detaljplanen inte medför sådant intrång eller skada på nationalstadsparken att den inte kan godtas.

De tre tillbyggnadernas fotavtryck på marken innebär endast en begränsad förändring. Tillbyggnaderna tillsammans omfattar omkring 500 m². Samtidigt rivs en länkbyggnad mellan två av de befintliga husen vilket minskar avtrycket på marken med cirka 390 m². Det tillkommande markanspråket på grund av planförslaget motsvarar endast en ökning med fyra procent. Tillbyggnaderna ligger på mark utan stort naturvärde. Marken utgörs av en brant som är bevuxen med yngre lövträd och sly. Fastigheten kommer dock att få större betydelse för bevarandet av nationalstadsparkens unika ekskogskaraktär genom att sjuka almträd tas ned och ersätts med ek. Även habitatförbättrande åtgärder i form av depåer med ekved och mulmholkar kommer att vidtas. Genom att riva den befintliga länkbyggnaden öppnas dessutom en lucka till förmån för det nord-sydliga spridningssambandet. Byggnaderna blir inte för stora och tar hänsyn till omgivningen. De avvägningar som gjorts mellan motstående intressen i planarbetet ligger inom kommunens handlingsutrymme.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Fastigheten Väbeln 3 ligger i nationalstadsparkens mera bebyggda och anlagda del, Gärdesstaden. Den nu överklagade detaljplanen för fastigheten innebär att tre befintliga skivhus ska byggas på med två-tre våningar, att en av två länkbyggnader mellan skivhusen ska tas bort (den västra) medan den östra länkbyggnaden ska byggas på med två-tre våningar samt att nya byggnader, sidoställt kopplade, ska uppföras norr om de befintliga skivhusen. Syftet med planen är att bygga cirka 400 nya studentbostäder.

Som underinstanserna har angett ska ÄPBL tillämpas vid prövningen, eftersom ärendet påbörjades före den 2 maj 2011 (genom stadsbyggnadsnämndens beslut den 18 november 2010).

Frågan om klagorätt för föreningen

Mark- och miljööverdomstolen anser att frågan om föreningens klagorätt kan avgöras med ledning av befintlig praxis, utan att något förhandsavgörande inhämtas från EU-domstolen. Föreningens yrkande om förhandsavgörande ska därför avslås.

Föreningen har gjort gällande att detaljplanen medför en betydande miljöpåverkan och att föreningen därför har rätt att överklaga kommunfullmäktiges beslut att anta planen.

Ett beslut att anta en detaljplan får överklagas av den som beslutet angår, om denne senast under utställningstiden skriftligen har lämnat synpunkter i ärendet som inte har blivit tillgodosedda, se 22 § förvaltningslagen (1986:223) samt 5 kap. 30 § och 13 kap. 5 § ÄPBL. Enligt praxis anses ett beslut att anta en detaljplan angå ägare till fastigheter och boende inom planområdet eller i direkt anslutning till planområdet. Ett sådant beslut anses även angå ägare till fastigheter och boende i nära grannskap, om de är särskilt berörda med hänsyn till arten och omfattningen av den aktuella åtgärden.

Enligt 13 kap. 6 § första stycket 1 ÄPBL får vidare en sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken överklaga ett beslut att anta en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 5 kap. 18 § tredje stycket ÄPBL. Detta lagrum tydliggör att miljöorganisationer har klagorätt i vissa fall och bör ses som ett komplement till klagorätsbestämmelserna i 22 § förvaltningslagen (1986:23) samt 5 kap. 30 § och 13 kap. 5 § ÄPBL.

Den antagna detaljplanen avser att möjliggöra en på- och tillbyggnad av befintliga hus inom nationalstadsparken som kommer att ta viss naturmark i anspråk. Den föreslagna exploateringen utgör inte en sådan verksamhet som anges i 5 kap. 18 § tredje stycket ÄPBL. Föreningen kan därmed inte grunda någon klagorätt på bestämmelsen i 13 kap. 6 § första stycket 1 ÄPBL.

Miljöorganisationers klagorätt regleras också i Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen), som både Sverige och EU är parter till. I artikel 9.3 anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Med allmänhet avses enligt artikel 2.4 i konventionen en eller flera fysiska eller juridiska personer

och, i enlighet med nationell lagstiftning eller praxis, föreningar, organisationer eller grupper bestående av fysiska eller juridiska personer. De erbjudna rättsmedlen ska enligt artikel 9.4 i konventionen vara tillräckliga och effektiva.

EU-domstolen har uttalat (se domstolens dom den 8 mars 2011 i mål nr C-240/09) att artikel 9.3 i konventionen inte har direkt effekt i unionsrättslig mening men att artikeln innebär att det ankommer på en nationell domstol att i den utsträckning det är möjligt tolka den processuella rätten, avseende de villkor som ska vara uppfyllda för att få till stånd en prövning av domstol eller i administrativ ordning, så att den stämmer överens med såväl målen i artikel 9.3 i Århuskonventionen som målet att säkerställa ett effektivt domstolsskydd av rättigheterna enligt unionsrätten. En miljöorganisation ska ges möjlighet att väcka talan vid domstol mot ett beslut fattat efter ett administrativt förfarande som kan strida mot unionens lagstiftning.

En konventionsenlig tolkning av miljöorganisationers klagorätt enligt artikel 9.3 har, även när det rör sig om förhållanden som inte omfattas av unionsrätten, gjorts i flera avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen och Mark- och miljööverdomstolen (se HFD 2014 ref. 8, HFD 2015 ref. 79, HFD 2018 ref. 10 II, MÖD 2012:47, MÖD 2012:48, MÖD 2014:30 och MÖD 2015:17).

Föreningen har klagat på beslutet att anta detaljplanen för fastigheten Väbeln 3. Till stöd för sin talan har föreningen anfört att planförslaget riskerar att skada natur- och miljövärdena i nationalstadsparken, bl.a. habitaterna för vissa växter och eklevande insekter. Av det underlag som kommunen har tagit fram i planärendet framgår bl.a. att det i nationalstadsparken finns en mängd eklevande arter, varav flera är sällsynta och förekommer på Sveriges rödlista 2015 samt i bilaga 1 till artskyddsförordningen (2007:845). En påverkan på sådana arters livsmiljö har i flera fall ansetts innebära en betydande miljöpåverkan (se t.ex. MÖD 2014:4).

Vid planläggning ska enligt 2 kap. 1 § ÄPBL bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas. Dessa bestämmelser föreskriver att företräde ska ges åt en sådan användning av mark- och vattenområden som från allmän synpunkt medför en god hushållning. De innehåller vidare föreskrifter bl.a. om skydd för ekologiskt känsliga

områden och områden av riksintresse för bl.a. natur- och kulturmiljövården. I målet aktualiseras således frågor som är direkt relaterade till miljön och innefattar en bedömning av åtgärdens påverkan på miljön. Beslutet att anta planen utgör därför ett sådant avgörande som miljöorganisationer enligt artikel 9.3 i Århuskonventionen har rätt att klaga på (jfr Mark och miljööverdomstolens beslut den 22 november 2018 i mål nr P 2921-18). Mot den bakgrunden bör 13 kap. 6 § första stycket 1 ÄPBL inte anses uttömmande reglera frågan om miljöorganisationers klagarätt.

Föreningen, som har lämnat synpunkter på planförslaget som inte har blivit tillgodosedda, uppfyller kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken. Beslutet att anta detaljplanen ska därför, vid en konventionsenlig tolkning av bestämmelsen i 22 § förvaltningslagen (1986:23), anses angå föreningen på det sätt som avses i bestämmelsen. Föreningen har därmed haft rätt att överklaga kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen. Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras på så sätt att länsstyrelsens beslut att avvisa föreningens överklagande ska upphävas.

Eftersom föreningens talan i sak i allt väsentligt överensstämmer med de enskilda klagandenas och frågan om detaljplanen kan antas ha en betydande miljöpåverkan ändå har prövats av underinstanserna, finns det inte skäl att återförvisa målet såvitt avser föreningens överklagande till länsstyrelsen. I stället ska föreningens överklagande prövas direkt av Mark- och miljööverdomstolen.

Ska detaljplanen upphävas?

Frågorna i målet är inte av den karaktären att syn behövs för att Mark- och miljööverdomstolen ska kunna avgöra målet. H Bs och R Bs yrkande om syn på platsen ska därför avslås.

Regeringen fann i beslut den 12 januari 2017 (N2015/05242/PBB), vid en prövning enligt 12 kap. ÄPBL, att den av kommunen antagna detaljplanen för Väbeln 3 inte innebär ett sådant intrång eller sådan skada på riksintresset nationalstadsparken att åtgärderna inte kan godtas och att kommunens beslut att anta detaljplanen därför ska stå fast. I skälen till beslutet beskriver regeringen bl.a. det trädbevuxna område mellan

de befintliga skivhusen och Lidingövägen som delvis kommer att tas i anspråk för bebyggelse och bedömer att det inte är fråga om naturmiljö i den mening som anges i 4 kap. 7 § miljöbalken.

Domstolsprövningen av detaljplaner är begränsad till frågan om beslutet att anta detaljplanen strider mot någon rättsregel på det sätt som gjorts gällande i målet eller som annars framgår av omständigheterna. Överprövningen innebär en kontroll av om kommunen har hållit sig inom handlingsutrymmet som medges i bestämmelserna och kraven som ställs på beslutsunderlagen (se t.ex. MÖD 2014:12).

Föreningen och de enskilda klagandena har gjort gällande bl.a. att detaljplanen medför en betydande miljöpåverkan och att en miljökonsekvensbeskrivning därför måste genomföras. De har åberopat bl.a. att livsmiljön och spridningsvägarna för eklevande arter samt andra djur och växter i nationalstadsparken måste undersökas ytterligare.

Uppgifter som gör sannolikt att en skyddad art förekommer inom ett planområde innebär att det finns anledning att överväga om en arts livsmiljö kan komma att skadas eller förstöras. Genomförandet av en detaljplan skulle i sådant fall kunna innebära en betydande miljöpåverkan. I den miljökonsekvensbeskrivning som då ska upprättas kan denna påverkan belysas ytterligare, liksom möjliga skyddsåtgärder för att förebygga, hindra eller motverka en negativ miljöpåverkan (se MÖD 2014:4).

Nationalstadsparken hyser ett av Sveriges viktigare sammanhängande bestånd av äldre ekar. I en av Ekologigruppen AB genomförd spridningsanalys 2014-09-12 anges att det finns cirka 1 500 arter som knyts till ek. Bland de mest hotade finns de som har mycket specifika krav på substrat och nedbrytningsstadium hos eken. De viktigaste aspekterna tycks vara förekomst av håligheter, mulm och solexponering. Spridningsanalysen visar att stadsdelen Gärdets funktion som spridningslänk mellan södra och norra nationalstadsparken är bristfällig, då substrat i form av död ved och mulmträd saknas. Den sammanfattande bedömningen i analysen är att en utveckling av fastigheten Våbeln 3 enligt planförslaget troligen kommer att vara positiv för spridningsmöjligheterna då den skulle öppna upp en lucka mellan studenthusen där länkbyggnaden idag bildar en barriär. Det viktigaste anges dock vara att åtgärder

genomförs för att förbättra habitatkvalitet för arter knutna till död ekved och mulmträd. Enligt analysen hyser fastigheten idag inga lämpliga habitat för eklevande insekter.

Detaljplanen innebär att fyra av fem hus på en redan exploaterad fastighet byggs på med upp till tre våningar samt att cirka 500 m² av ett trädbevuxet område mellan husen och Lidingövägen tas i anspråk för bebyggelse. Sammanlagt nio träd kommer att tas ned på grund av byggnationen. Den delen av det trädbevuxna området som ligger närmast Lidingövägen omfattas dock inte av detaljplanen. Planen innebär vidare att ett av husen på fastigheten, ett länkhushus, ska rivas, vilket medför att en markyta om cirka 390 m² mellan två av skivhusen frigörs som naturmark. I planbestämmelserna anges att träd ska planteras på den frigjorda ytan. De två ekar som finns på fastigheten, liksom de ekar som finns i närheten av planområdet, kommer att stå kvar.

Det har inte framkommit i utredningen att det finns några särskilda naturvärden inom markområdet mot Lidingövägen som tas i anspråk för bebyggelse, inom planområdet i övrigt eller i det område som kommer att få mindre solljus på grund av påbyggnader. Det finns mot den bakgrunden inte skäl att anta att detaljplanens genomförande medför en betydande miljöpåverkan. Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför, i likhet med underinstanserna, att en miljökonsekvensbedömning inte är nödvändig. Mark- och miljööverdomstolen instämmer vidare i underinstansernas bedömning att planens genomförande inte innebär sådana betydande olägenheter för de enskilda klagandena att planen av den anledningen bör upphävas. Inte heller i övrigt har det framkommit någonting som utgör skäl att upphäva antagandebeslutet. Överklagandena i sak ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Mikael Hagelroth och Ingrid Åhman, referent, samt tekniska råden Mikael Schultz (skiljaktig) och Mats Kager.

Föredragande har varit Christopher Jakobsson.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Tekniska rådet Mikael Schultz är skiljaktig och anför följande:

Till skillnad från majoriteten anser jag att det av underlaget i målet framkommit att det grönområde som tas i anspråk för byggnation har sådana naturvärden att man inte kan utesluta att planens genomförande riskerar att medföra en betydande miljöpåverkan. En miljökonsekvensbeskrivning enligt 5 kap. 18 § ÄPBL borde ha upprättats och detta är en sådan brist att planen ska upphävas.

Av den spridningsanalys som ingivits i målet framgår att grönområdet i den fördjupade översiktsplanen utpekats som en värdekärna. Värdekärnor beskrivs som områden som innehåller ”gräs- eller skogsmarker med ädellövträd som har lång kontinuitet och är särskilt viktiga att bevara”. I Stockholms stads ekinventering anges grönområdet inte som en värdekärna då den inte uppfyller kriterierna för ekområden, men anges där ändå ha ett lokalt naturvärde. Ovanstående indikerar att det finns förutsättningar för att rödlistade och skyddade arter kan förekomma i det aktuella området.

Spridningsanalysen för Väbeln 3 är en teoretisk analys av hur man för eklevande insekter som modellgrupp kan förbättra spridningskorridorerna, utifrån två typer av substrat, död ekved och mulmekar. Analysen visar vilka möjligheter som finns att efter planens genomförande förbättra spridningsvägarna genom åtgärder som; baggholkar, depåer av ekved, ersätta nedtagna träd med ek eller andra ädellövträd mm. Detta är åtgärder som inte finns i planbestämmelserna.

Enligt planförslaget innebär planen ett ianspråktagande av grönområdet med ädellövträd på ca 500 m² samt en höjning av husen som medför ökad skuggning av området. Grönområdet med ädellövträd smalnas alltså av ned mot Lidingövägen och grönområdets värde som spridningskorridor försämras. Eftersom grönområdena i den del av nationalstadsparken, som här är aktuellt redan är små, kan även en relativt sett begränsad åtgärd få stor betydelse för vissa arters fortlevnad. För att de eklevande insektsarter som finns i nationalstadsparken ska överleva på sikt krävs fungerande spridningskorridorer i parken. Då spridningsanalysen inte utreder något om förekomst

av rödlistade arter i grönområdet, och sådan utredning saknas i underlaget, samt med hänsyn till ovanstående, krävs en miljökonsekvensbeskrivning.

I övriga frågor har jag samma uppfattning som majoriteten.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-11-01
meddelad i
Nacka strand

Mål nr P 2817-17

PARTER

Klagande

1. H B

2. R B

3. Bostadsrättsföreningen Gärdesbacken

4. Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening

5. S J

Motpart

Stockholms kommun
105 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 3 april 2017 i ärende nr 4031-10307-2015, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Detaljplan för fastigheten Väbeln 3 i stadsdelen Ladugårdsgärdet i Stockholms kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.
-

Dok.Id 516734

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Stockholms kommun antog den 16 februari 2015, § 18, detaljplan för fastigheten Väbeln 3. Sedan beslutet överklagats avvisade Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) överklagandena från Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening och P S samt avslag överklagandena i övrigt.

Bostadsrättsföreningen Gärdesbacken (Brf Gärdesbacken), Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening (föreningen), S J, H B och R B har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN

Brf Gärdesbacken har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva antagandebeslutet.

H B och **R B** har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva antagandebeslutet. I andra hand har de yrkat att den föreslagna reflekterande fasaden och inglasningen av trapphuset inte ska genomföras. Därutöver har de yrkat syn på plats.

S J har, så som hon får förstås, yrkat att antagandebeslutet ska upphävas.

Föreningen har yrkat att deras talan ska prövas i sak.

UTVECKLING AV TALAN

Brf Gärdesbacken har i stora drag uppgett vad som tidigare anförts hos länsstyrelsen med i huvudsak följande tillägg.

En av Brf Gärdesbacken ingiven spridning- och landskapsbildsanalys utförd av Ekologigruppen styrker att planförslaget medför skada på det historiska landskapets naturvärden som enligt bestämmelserna i miljöbalken ska vara skyddade inom nationalstadsparken. Avseende höjden för byggnaderna hänvisas till förslag till detaljplan för Ladugårds-gärdet 1:33 som visar på stadens inställning avseende byggnadens höjd m.m. samt detaljplan Pl. 5540, fastställd år 1959, vilken anger bostadsanvändning till en höjd av högst åtta våningar.

S J får anses ha anfört samma grunder och omständigheter som hos länsstyrelsen.

H B och **R B** har hänvisat till vad de tidigare har anfört med i huvudsak följande tillägg.

Det är nödvändigt att vid aktuell prövning också pröva den föreslagna arkitektoniska utformningen av exempelvis fasaderna med tanke på den stora inverkan de kan ha på hela omgivningen och även dess miljökonsekvenser. Den reflekterande fasaden med ljusspel nattetid är malplacerad i Gärdets övriga bebyggelse och omgivning och kommer att störa dem i deras lägenhet dygnet runt. Ytterligare miljökonsekvenser av stora glasytor och ljusspel, som hittills inte har beaktats, är fågelkollision och fågeldöd. Småfåglar har svårt att uppfatta fönsterglas som hinder och flyger rakt i det. Reflekterande glas och fasad kan leda till trädreflektioner, vilka uppfattas av fåglar som riktiga träd och dras dit för att söka skydd. Fåglarna kan dras även till upplysta fönster under migrationsperioden.

Efter kontakt med Naturvårdsverket, Sveriges Ornitologiska Förening m.fl. har det visat sig vara svårt att få fram information om fågelkollisioner mot byggnader i Sverige. I Nordamerika finns det flera studier i ämnet. Det har även lett till att stora byggnaders ljus släcks under flyttfåglarnas migrationsperiod. Det är anmärkningsvärt att ingen hänsyn tas till detta uppenbara miljöproblem i Sverige. Någon miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har inte upprättats. Ingen hänsyn tas till hur det ena området efter det andra i riksintressets värdekärna exploateras på ett

irreversibelt sätt. En övergripande planering för bevarandet av den biologiska mångfalden inom nationalstadsparken saknas i bedömningen av dessa delområden. Det finns en ännu större anledning att utföra någon form av miljöanalys eller MKB då den föreslagna arkitektoniska utformningen av byggnaden även är direkt olämplig med hänsyn till fåglarnas kollisionrisk mot byggnaden. Det finns ingen funktionalitet med en reflekterande fasad eller ett inglasat och på nätterna upplyst trapphus utan enbart en utseendefråga.

Därutöver hänvisar H B och R B till vad som anförts av föreningen, vilket är i huvudsak följande. Föreningen ogillar utformningen av byggnationen och har ståndpunkten att detaljplanens genomförande kommer att påverka spridningsvägar och naturen i nationalstadsparken på ett negativt sätt. Vidare är de kritiska till Regeringens beslut och anser att detaljplanens genomförande medför intrång i natur och parkmiljö samt skadar den ekologiska infrastrukturen.

Föreningen har i frågan om talerätt hänvisat till Jan Darpös skrift av den 5 april 2014, ”Med lagstiftaren på åskådarplats – om implementeringen av Århuskonventionen genom rättspraxis”.

DOMSKÄL

Yrkandet om syn

Av 3 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar framgår att domstolen ska hålla syn på stället om det behövs. Mark- och miljödomstolen anser att målet är tillräckligt utrett utan att syn på platsen behöver hållas. Yrkandet om syn ska därför avslås.

Tillämpliga bestämmelser och prövningsram

Eftersom ärendet påbörjades före den 2 maj 2011 ska den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, tillämpas. Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Inledningsvis kan konstateras att mark- och miljödomstolen endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klagandena har angett eller som framgår av omständigheterna, se 13 kap. 8 § ÄPBL. Om domstolen vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse. Domstolen kan därför inte ändra detaljplanen på så sätt som det framgår av H Bs och R Bs överklagande.

Talerätt

Länsstyrelsen har avvisat föreningens talan med motiveringen att föreningen inte äger någon fastighet inom planområdet eller i närheten av denna, att den inte är en sådan sammanslutning som med stöd av 5 kap. 25 § ÄPBL anses vara berörd och att beslutet inte är ett sådant beslut som kan överklagas av ideella föreningar med huvudsakligt ändamål att tillvarata natur- och miljöskyddsintressen.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning i frågan om föreningens talerätt. Det var alltså rätt av länsstyrelsen att avvisa föreningens talan. Föreningens överklagande ska därför avslås.

Mark- och miljödomstolens bedömning i sak

Domstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att detaljplanen inte innebär ett sådant intrång eller en sådan skada på riksintresset att exploateringen inte kan godtas och att den miljöpåverkan som ändringen medför går att hantera i samband med planens genomförande, varför en MKB inte är nödvändig att upprätta. Det som har anförts om fågelkollisioner ändrar inte denna bedömning. Likaså delar domstolen länsstyrelsens bedömning att planens genomförande inte innebär sådana betydande olägenheter för de boende att planen bör upphävas. Vid en avvägning mellan klagandenas enskilda intressen och de intressen som planen syftar till att tillgodose utgör det som klagandena har anført, så som länsstyrelsen också har bedömt, inte tillräckliga skäl för att upphäva beslutet. Det har inte heller i övrigt framkommit något som utgör skäl att upphäva antagandebeslutet.

Brf Gärdesbackens, H Bs, R Bs och S Js överklaganden ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 22 november 2017. Prövningstillstånd krävs.

Sanna Ordenius

Maria Bergqvist

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Sanna Ordenius, ordförande, och tekniska rådet Maria Bergqvist. Målet har handlagts av beredningsjuristen Julia Jourak.